

Het verhaal van je leven

VERSLAG

INLEIDING

In het project Het verhaal van je leven schrijven vrijwilligers levensboeken voor oudere migranten. Het project is van start gegaan op 1 mei 2018. Het was de bedoeling dat Het verhaal van je leven een tweejarig project zou zijn, maar door de coronacrisis heeft het project in 2020 maandenlang min of meer stilgelegen. Eerst in het voorjaar, toen zijn we vanaf juni mondjesmaat weer opgestart. In oktober viel het project deels opnieuw stil, maar gelukkig zijn de vrijwilligers gedreven en daar waar het kan hebben een aantal het verhaal weer opgepakt met hun verteller. Zodra het weer mogelijk is gaat iedereen weer aan de slag en kunnen we ook de ouderen die op de wachtlijst staan koppelen aan de beschikbare vrijwilligers.

VRIJWILLIGERS

Om vrijwilligers te werven is een flyer gemaakt die breed is verspreid in Rotterdam, onder meer bij bibliotheken en Huizen van de Wijk.

Er zijn regelmatig oproepen geplaatst in de digitale nieuwsbrief van Pluspunt en op onze facebook- en twitteraccounts.

Er heeft een oproep gestaan in huis-aan-huisblad De Havenloods en op het intranet van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Er heeft een oproep gestaan op de website www.zorgzaam010.nl, voorheen www.rotterdamersvoorelkaar.nl.

Op 6 november 2018 hebben we een informatiebijeenkomst georganiseerd in de Leeszaal Rotterdam West, waar 24 belangstellenden aanwezig waren. Op de informatiebijeenkomst is verteld over wat een levensboek inhoudt en over het belang van levensboeken. Verder is het filmpje Mijn leven in kleur vertoond en is verteld over de methode Mijn leven in kleur.

In totaal hebben zich gedurende de looptijd van het project ongeveer 100 mensen aangemeld die interesse hadden om vrijwilliger te worden. De helft hiervan heeft zich weer teruggetrokken of heeft niets meer van zich laten horen. De ervaring is dat lang niet iedereen die zich heeft aangemeld daadwerkelijk aan de slag gaat met het schrijven van een levensboek. Een goede voorlichting vooraf is daarom noodzakelijk. Men moet zich goed

realiseren dat het schrijven van een levensboek een klus is die een flinke tijdsinvestering vraagt. We hebben liever dat iemand zich van tevoren terugtrekt, dan halverwege het proces.

Wat werkt het beste voor het werven van vrijwilligers?

De flyer die in de Centrale Bibliotheek ligt en de oproep die is geplaatst op de website Zorgzaam010/Rotterdamersvoorelkaar hebben de meeste respons opgeleverd.

Taal

Onze hoop was dat we tweetalige vrijwilligers zouden weten te werven. Dit is lastig gebleken. Het merendeel van de vrijwilligers is Nederlandstalig, zodat we vooral oudere migranten kunnen bedienen die het Nederlands voldoende beheersen. Een vrijwilliger van Marokkaanse afkomst heeft een Marokkaanse oudere in het Arabisch geïnterviewd en het levensverhaal in het Nederlands opgeschreven. En er wordt momenteel een levensboek in het Chinees en een in het Spaans geschreven.

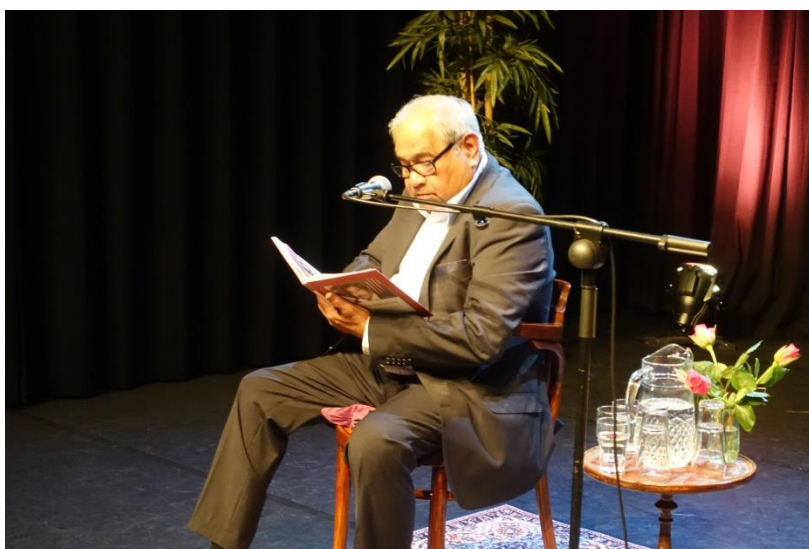
Training vrijwilligers

Omdat het lastig was een tijdstip te vinden waarop iedereen kon, hebben we besloten te werken met kleine groepjes. Vanaf 1 juni 2020, vanwege de coronamaatregelen, steeds in kleine groepjes van drie personen. In totaal zijn er vijftien trainingen gegeven. Ook omdat zich steeds nieuwe mensen aanmelden is deze manier van werken – trainingen voor kleine groepjes - het meest efficiënt. Aan de training hebben 55 belangstellenden deelgenomen. Een deel van de deelnemers heeft zich na de training teruggetrokken omdat men inzag dat het maken van een levensboek teveel tijd kost. Er zijn gedurende het project 38 vrijwilligers actief (geweest) als schrijver.

Er is zes keer een terugkombijeenkomst georganiseerd. Tijdens de terugkombijeenkomst vertellen de vrijwilligers hoe het gaat, welke problemen ze tegenkomen en worden

gezamenlijk oplossingen gevonden. Daarnaast heeft de projectleider steeds met alle vrijwilligers via email en whatsapp contact gehouden.

Een extra probleem was dat enkele vrijwilligers zich terugtrokken terwijl ze bezig waren met een levensboek. Dit had verschillende redenen: ziekte, te druk of geen juiste klik met de oudere. Het kostte ons veel extra tijd om een vervanger te zoeken.

OUDERE MIGRANTEN

Om oudere migranten te werven is er gesproken met begeleiders van diverse ontmoetingsgroepen van oudere migranten en zijn er presentaties over het project gegeven bij ontmoetingsgroepen. Daarnaast hebben we gesproken met medewerkers van verschillende welzijnsorganisaties en andere organisaties.

Er hebben zich in totaal 53 ouderen aangemeld, maar ook hier moeten we een aantekening maken. Het gebeurt regelmatig dat mensen ja zeggen tegen de sleutelfiguur die hen informeert over het project en hen vraagt of ze mee willen doen. Later blijkt dan dat ze het toch niet willen.

We merken bij oudere migranten – meer dan bij autochtone ouderen – een zekere terughoudendheid om hun levensverhaal te delen. Die terughoudendheid is onder meer te verklaren uit bescheidenheid en uit de wij-cultuur van veel oudere migranten. “Wat zullen ze wel niet van me denken als ik mijn levensverhaal op laat schrijven?”

Soms is er ook sprake van een zeker wantrouwen: wat gaat er gebeuren met wat ik vertel? Een andere reden is dat mensen het soms te moeilijk vinden om te praten over verdrietige gebeurtenissen uit het verleden.

Ook hebben we gemerkt dat het levensboek soms een familiegebeuren is waar verwanten nauw bij zijn betrokken. Een vrouw uit Eritrea: “Ik heb het met mijn kinderen besproken, maar die hebben het te druk om me te helpen. Ik kan dus niet meedoen.”

We hebben in totaal met 75 ouderen contact gehad.

Wat werkt het beste bij de werving van ouderen?

Een goede manier om oudere migranten te werven is bij ouderengroepen langs te gaan en te vertellen over het project en enkele levensboeken mee te nemen om inzichtelijk te maken waar het om gaat. De begeleider van een dergelijke groep kan er dan later nog eens op terugkomen.

Een andere manier die goed werkt is via professionals die regelmatig op huisbezoek gaan bij ouderen die aan huis zijn gebonden.

We kunnen zeggen dat de via-via-manier het beste werkt: de oudere wordt door een bekende gevraagd mee te doen aan het project.

Koppelingen

Er zijn 46 koppelingen gemaakt waarvan door corona-maatregelen nog negen in een afrondende fase van het levensboeken zijn en er nog zeven koppelingen gemaakt gaan worden zodra het weer kan. Een greep uit de afkomst van de ouderen voor wie is/wordt geschreven: Antilliaans, Argentijns, Bosnisch, Bulgaars, Chinees, Indonesisch, Iraans, Kaapverdiaans, Marokkaans, Papoea-Nieuw-Guinees, Hindoestaans-Surinaams, Creools-Surinaams, Turks.

Daarnaast ondersteunen we twee jonge mensen die graag het verhaal van hun vaders willen opschrijven, dat nog niet durven voor te stellen aan de ouder, maar wel alvast vragen stellen en aantekeningen maken. Het betreft een Afghaanse vrouw en een Turkse man.

VERHALEN VERSPREIDEN

De levensboeken zijn in eerste instantie bedoeld voor de ouderen zelf en hun familie. Omdat we het belangrijk vinden de levensverhalen van oudere migranten onder de aandacht van een groter publiek te brengen worden fragmenten eruit op onze website geplaatst, hebben

we twee keer een presentatie georganiseerd en contact opgenomen met Stadsarchief Rotterdam.

Fragmenten op de website

Er staan op dit moment 21 fragmenten op de website. Hier gaan we mee door. Ons streven was honderd fragmenten, maar we merken dat niet iedereen op deze manier met haar of zijn verhaal naar buiten wil komen. Zelfs niet als het anoniem is.

De fragmenten zijn hier te lezen: <http://pluspuntrotterdam.nl/blog2/>

Presentatie op 18 oktober 2019 in Theater 't Kapelletje

Op 18 oktober 2019 is er, om het eerste jaar van het project af te ronden, een presentatie van het project georganiseerd in Theater 't Kapelletje in Rotterdam. Vijf migrantenouderen hebben een fragment uit hun levensboek voorgelezen. Daarnaast las een vrijwilliger voor uit het levensboek dat ze voor haar moeder schrijft die is geboren in Papoea-Nieuw-Guinea en een vrijwilliger las voor uit het levensboek dat ze heeft geschreven voor een mevrouw die is geboren in Indonesië. Ook vertelden een paar vrijwilligers wat het project voor hen betekende. De muzikale omlijsting werd verzorgd door Hüsnü Uysal, die vertelde hoe hij precies 48 jaar geleden met zijn band van Istanbul naar Rotterdam was gereisd. Door de ongeveer zestig bezoekers werd de middag beschreven als 'een ontzettend leuke en warme bijeenkomst'.

Presentatie op 5 maart in Theater Zuidplein

We hadden een tweede presentatie gepland op 13 november 2020 in Theater Zuidplein, maar hebben deze moeten annuleren door de coronamaatregelen. We hebben nu een nieuwe datum gepland: 5 maart 2021 en hopen dat dit door kan gaan.

Stadsarchief

Het Stadsarchief van Rotterdam heeft laten weten interesse te hebben om levensboeken in de collectie op te nemen. Om de vrijwilligers hiervan op de hoogte te stellen organiseerden we op 6 maart 2020 een bezoek aan het archief voor de vrijwilligers. Hier namen dertien vrijwilligers aan deel. Anouk de Haas van het Stadsarchief vertelde over de taken van het archief en het verzamelbeleid en daarna kregen we een rondleiding van Anne Jongstra door het depot. We kregen onder meer persoonlijke documenten te zien van mensen die via Rotterdam naar de VS waren geëmigreerd.

Aan de oudere migranten die een levensboek laten maken zal worden gevraagd of ze een exemplaar willen schenken aan het archief.

Andere contacten

- Erfgoedlab DIG IT UP die Rotterdams erfgoed verzamelt en ontsluit. We gaan de mogelijkheid onderzoeken beeldmateriaal en verhalen uit de levensboeken in een digitale databank op te nemen.
- Norah Karrouche van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Zij doet onder meer onderzoek naar oral history.
- Stichting Droom en Daad die bezig is een museum over emigratie en immigratie in Rotterdam te realiseren. We hopen dat hier een samenwerking uit voortvloeit.

RESULTATEN

Coronacrisis

Op 12 maart 2020 werden er maatregelen afgekondigd om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Hierdoor hebben we het project tot juni 2020 stop moeten zetten. Half juni waren vrijwilligers weer voorzichtig begonnen met het interviewen van hun ouderen, maar toen het aantal besmettingen weer steeg en de maatregelen strenger werden zijn veel koppels weer gestopt. Vooral de ouderen, maar ook de 60-plus vrijwilligers, willen geen enkel risico lopen. Sommige vrijwilligers zijn verder gegaan met telefonische interviews, maar dat is niet ideaal.

Vanaf juni zijn er vijf trainingen gegeven. Om op gepaste afstand van elkaar te kunnen blijven, gebeurde dit in kleine groepen van drie deelnemers.

De werving van ouderen was in 2020 erg lastig: veel ouderengroepen zijn vanaf maart niet meer bij elkaar geweest. Momenteel staan er 7 ouderen op de wachtlijst. Zodra het weer mogelijk is worden ze gekoppeld aan vrijwilligers.

Door de coronacrisis hebben we de geplande resultaten van vijftig levensboeken, ondanks de verlenging van de projectperiode niet kunnen halen. We gaan daarom door met het project tot de 53 levensboeken klaar zijn. Dat is inclusief de wachtlijst.

Aantallen

Deelnemers training: 55

Vrijwilligers die levensboeken schrijven: 38 (sommigen hebben meerdere levensboeken geschreven)

Ouderen met wie we contact hebben gehad: 75

Fragmenten op website: 21

Werkgroep

Er is inmiddels een werkgroep gevormd met drie vrijwilligers die graag het project voortzetten.

Methodiekbeschrijving

Er is een methodiekbeschrijving gemaakt waarin onze ervaringen met het project staan beschreven. Ook opgenomen in de methodiekbeschrijving zijn interviews met twee vrijwilligers en interviews met twee ouderen die een levensboek hebben laten schrijven.

De methodiekbeschrijving is te downloaden via de website van Pluspunt.

We hopen dat ook elders in het land levensboekenprojecten worden opgezet. Voor de deelnemende ouderen is het waardevol dat hun verhaal wordt verteld en opgeschreven, voor kinderen, kleinkinderen en andere familieleden is het waardevol de verhalen te kunnen lezen en voor een breder publiek is het waardevol een kijkje te krijgen in het levensverhaal van een ander.

Media

- website Bergpolder&Liskwartier: <https://www.bergpolder-liskwartier.nl/2019/01/27/levensboek-opschrijven-voor-oudere-migranten/>

- De Havenloods (okt. 2019): <https://www.dehavenloods.nl/nieuws/algemeen/830737/het-verhaal-van-je-leven-verhalen-van-oudere-migranten->

- artikel in magazine De Senior van de KBO Rotterdam (dec 2019): <https://www.kborotterdam.nl/wp-content/uploads/2019/12/Senior-december-2019.pdf>
- artikel in de nieuwsbrief van IDEM (04-03-2020): <https://idemrotterdam.nl/het-verhaal-van-je-leven-ik-had-geen-idee-dat-ik-nog-zoveel-te-vertellen-had/>
- item op Open Rotterdam (11-03-2020) over Louisa Ofide die een levensboek schrijft voor haar moeder die is geboren op Papoea-Nieuw-Guinea: https://youtu.be/rE2QIEf_JA0
- op de website van Netwerk NOOM staat een link naar onze websitepagina met fragmenten uit de levensboeken: <https://netwerknoom.nl/ouderen-aan-het-woord/>
- podcast met interview over Het verhaal van je leven: <https://bit.ly/2WdLpVc>

Financiers

Het project is gefinancierd door de volgende fondsen: Stichting Bevordering van Volkskracht, Sint Laurensfonds, Fonds Sluyterman Van Loo, Solidarodam, RCOAK, Oranje Fonds, Stichting Het RC Maagdenhuis, Stichting Brentano's Steun des Ouderdoms.

FONDS
SLUYTERMAN VAN LOO
OUDERENPROJECTEN

RCOAK
Roombisch Catholijk Oude Armen Kantoor

Oranje
Fonds
voor sociale initiatieven

Stichting Bevordering van Volkskracht

Sint Laurensfonds

Solidarodam

De foto's in dit verslag zijn gemaakt tijdens de presentatie op 18 oktober in Theater 't Kappelletje te Rotterdam en zijn vrij te gebruiken.

